

Działalność Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w zakresie roślin białkowych w sezonie wegetacyjnym 2025 roku

1. Doświadczenia polowe

W sezonie wegetacyjnym 2025 roku, w ramach *Inicjatywy białkowej COBORU* założono **287** doświadczeń odmianowych i odmianowo-agrotechnicznych z gatunkami roślin bobowatych grubonasiennych (bobik, groch siewny, łubin biały, wąskolistny, żółty i wyka siewna), a także z soją. (rys. 1). Wzrost liczby doświadczeń dla całej grupy tych roślin, w porównaniu do roku 2016 jest prawie trzykrotny.

We współpracy z IUNG-PIB założono **29** doświadczeń ekologicznych (EKO) w użytkowaniu na nasiona, w których poza badaniem wybranych odmian grochu siewnego i łubinu wąskolistnego oraz soi, po raz pierwszy testowane są wszystkie aktualnie zarejestrowane odmiany wyki siewnej. Większość doświadczeń EKO zlokalizowano w stacjach i punktach doświadczalnych COBORU, na wydzielonych polach, na których prowadzona jest uprawa ekologiczna odmian roślin rolniczych.

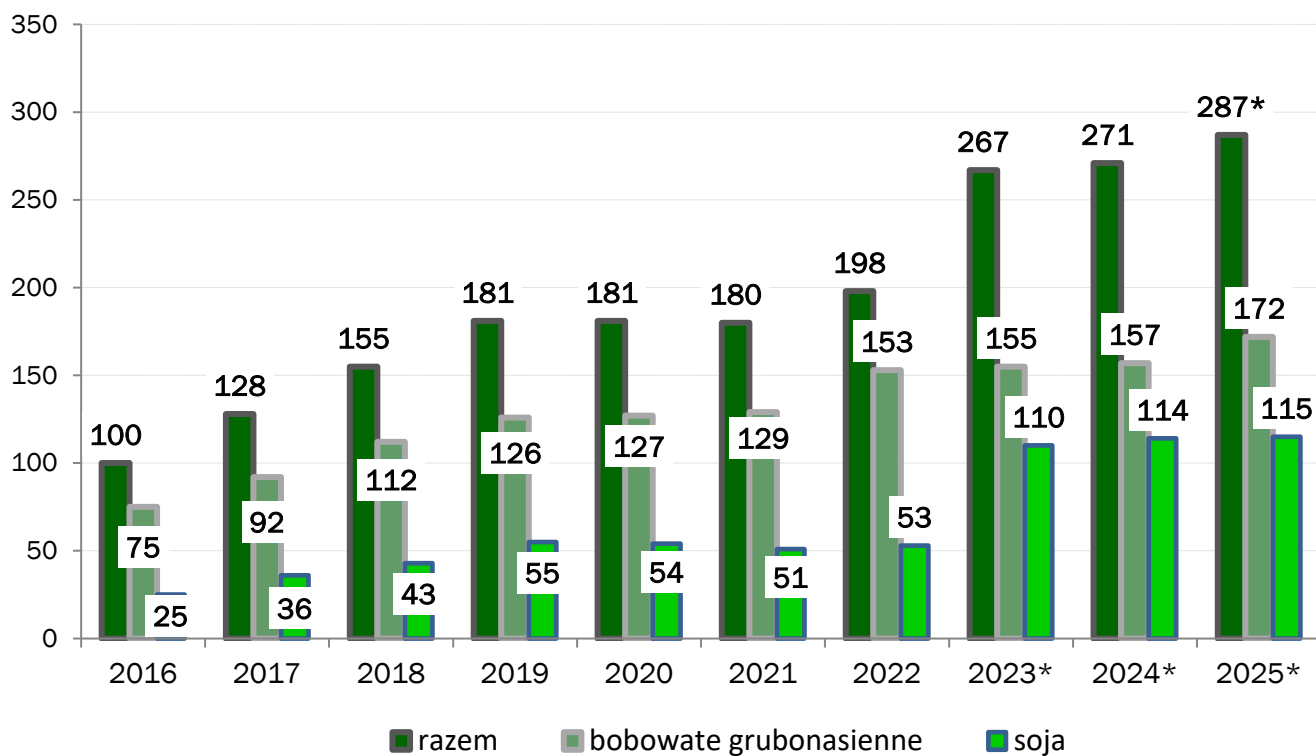
Znaczący wzrost liczby doświadczeń w roku 2023 wynikał ze zmiany podejścia do realizacji badań z soją oraz uwzględnienie liczby realizowanych doświadczeń w gatunkach o mniejszym znaczeniu gospodarczym, w których w ostatnich latach zgłoszono nowe odmiany do Krajowego rejestru lub zwiększył się areal plantacji nasiennych (łubin biały, wyka siewna).

Począwszy od roku 2023, testowane odmiany soi w doświadczeniach polowych podzielono na trzy niezależne serie, w zależności od długości wegetacji odmian, określonej na podstawie wyników obserwacji wykonanej w Polsce. Dodatkowo rozmieszczenie doświadczeń poszczególnych serii zoptymalizowano w zależności od długości wegetacji odmian. Pierwszą serię, obejmującą odmiany o najkrótszym okresie wegetacji, usytuowano głównie w rejonach Polski północnej, a w mniejszym zakresie na południu kraju. Z kolei doświadczenia serii III, z odmianami o najdłuższym okresie wegetacji, rozmieszczono przeważnie na południu i w centrum kraju, a w najmniejszej liczbie na północy. Natomiast doświadczenia serii II zawierające odmiany o średniej długości wegetacji, rozlokowano równomiernie na terenie całego kraju. Liczbę doświadczeń w poszczególnych seriach podano w opisie do mapki z soją.

Szczegóły dotyczące zakresu badań w poszczególnych gatunkach bobowatych grubonasiennych o większym znaczeniu gospodarczym oraz soi w latach 2016-2025 obrazuje rys. 2.

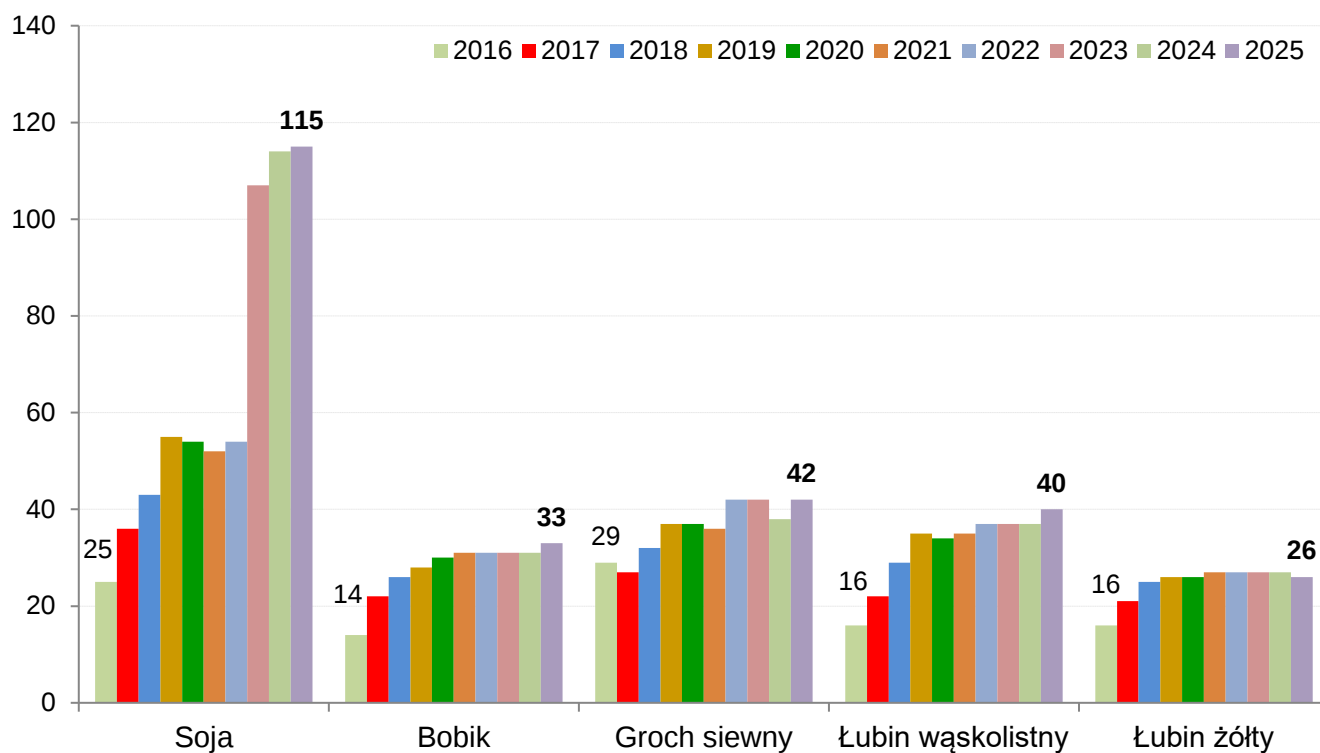
Rozmieszczenie doświadczeń w roku 2025 przedstawiono na pięciu mapkach.





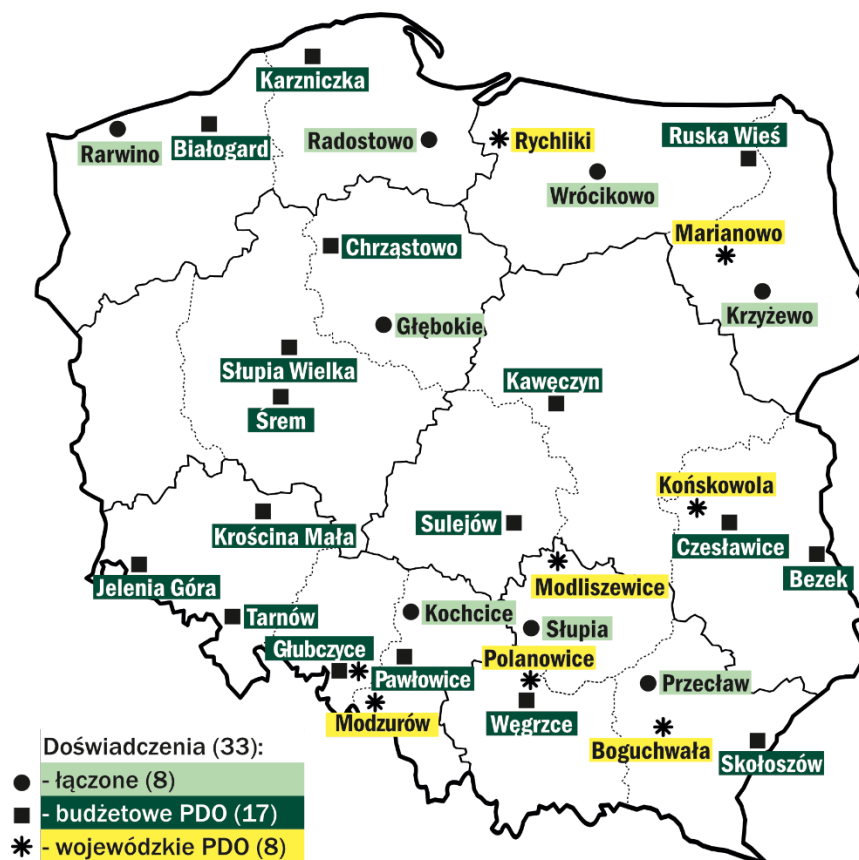
Rys. 1. Liczba doświadczeń z bobowatymi grubonasiennymi i soją w latach 2016-2025

* - We wskazanej liczbie ujęto wszystkie doświadczenia z bobowatymi grubonasiennymi i soją złożone w sezonie wegetacyjnym 2025



Rys. 2. Liczba doświadczeń z soją i gatunkami bobowatych grubonasiennych w latach 2016-2025

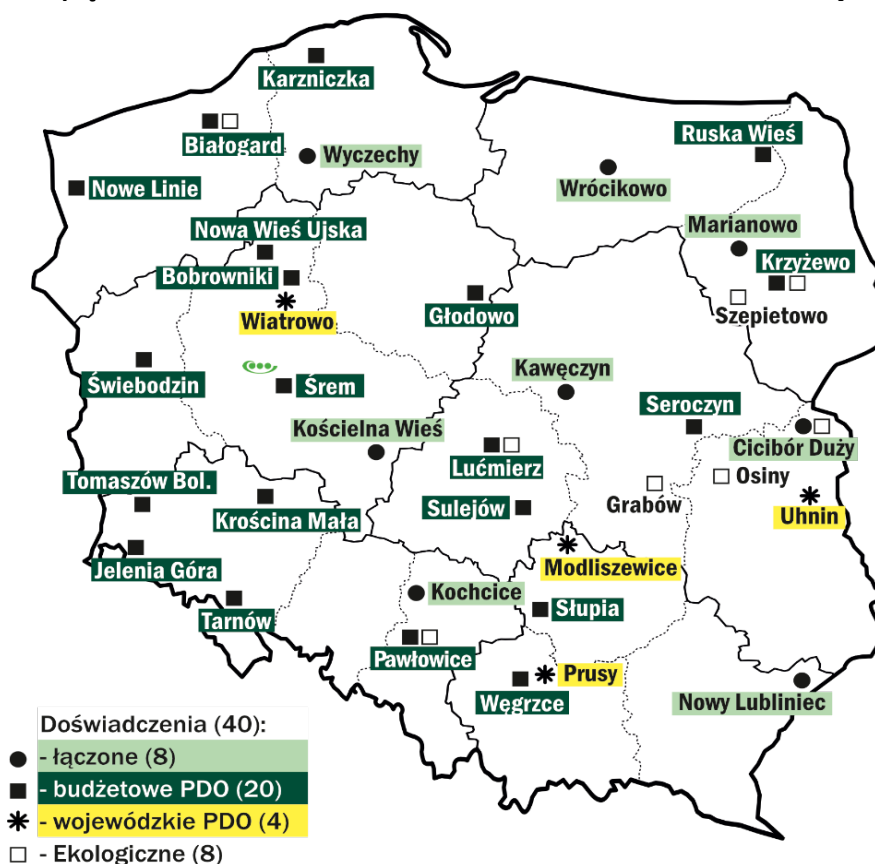
BOBIK. Lokalizacja doświadczeń odmianowych w 2025 roku
(łącznie 33 doświadczeń z zestawem 14 odmian)



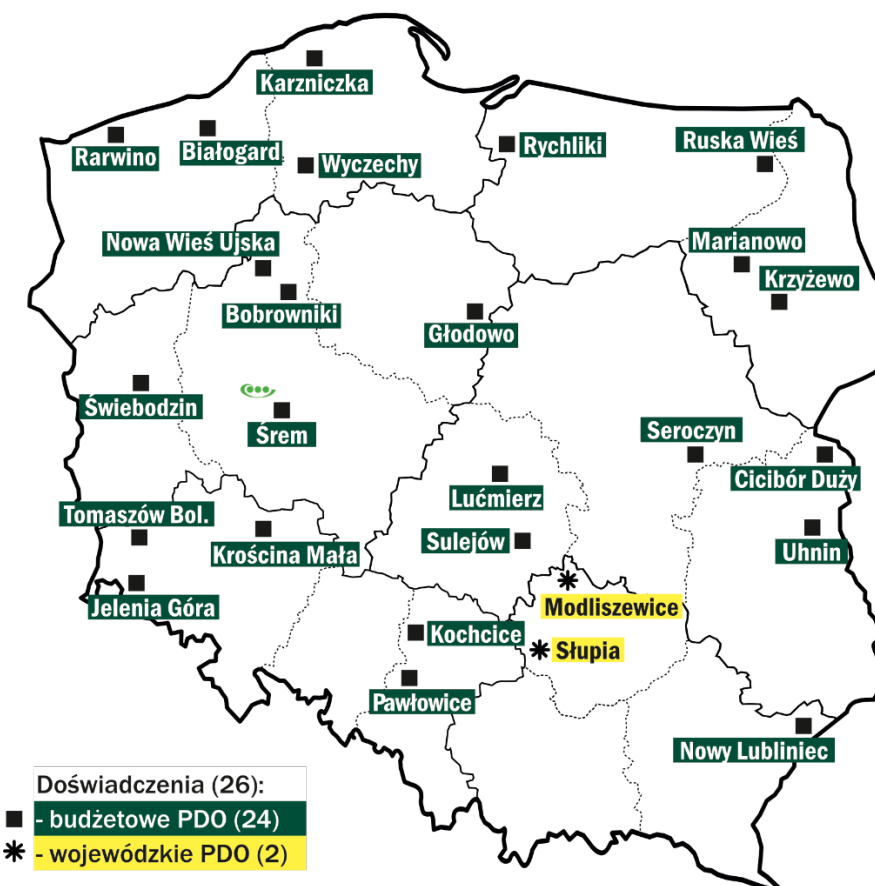
GROCH SIEWNY. Lokalizacja doświadczeń odmianowych w 2025 roku
(łącznie 42 doświadczeń z zestawem 21 odmian)



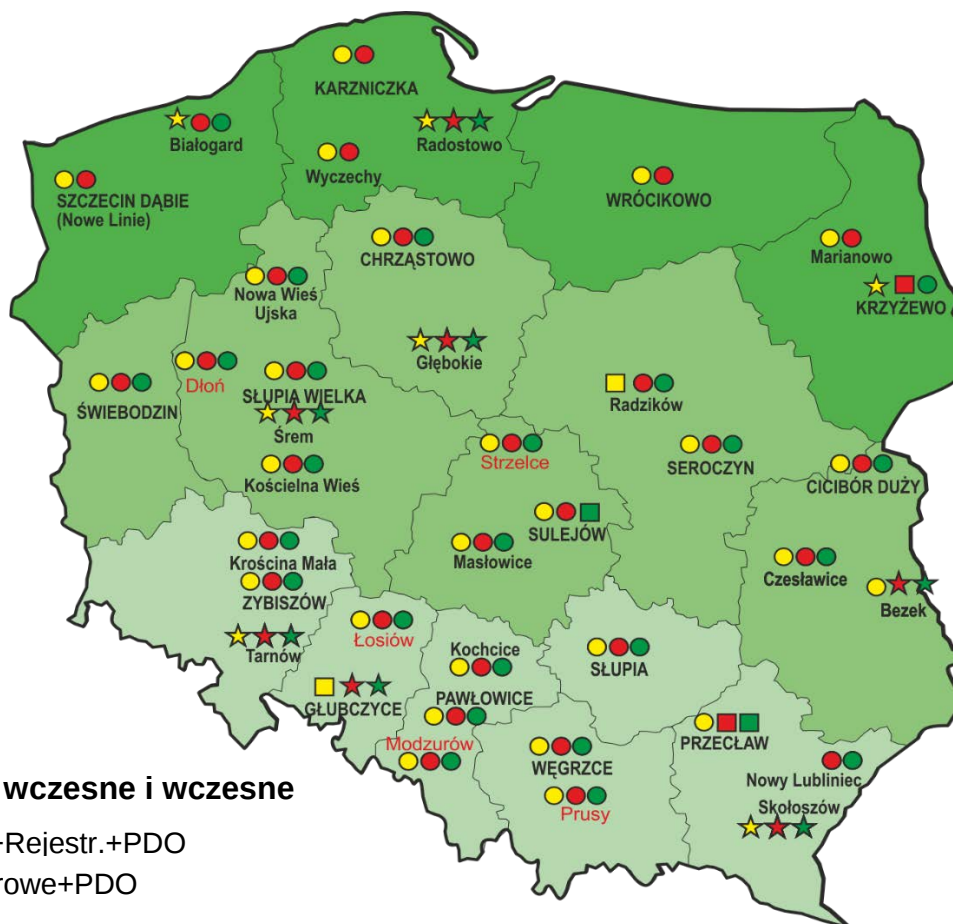
ŁUBIN WĄSKOLISTNY. Lokalizacja doświadczeń odmianowych w 2025 roku
(łącznie 40 doświadczeń z zestawem 14 odmian)



ŁUBIN ŻÓŁTY. Lokalizacja doświadczeń odmianowych w 2025 roku
(łącznie 26 doświadczeń z zestawem 7 odmian)



SOJA. Lokalizacja doświadczeń odmianowych w 2025 roku
(łącznie 115 doświadczeń, w tym doświadczenia EKO;
razem testowanych 37 odmian)



Odmiany b. wczesne i wczesne

- ★ - Rozp.+Rejestr.+PDO
- - Rejestrowe+PDO
- - PDO

Odmiany średnio-wczesne i śr.-późne

- ★ - Rozp.+Rejestr.+PDO
- - Rejestrowe+PDO
- - PDO

Odmiany późne i b. późne

- ★ - Rozp.+Rejestr.+PDO
- - Rejestrowe+PDO
- - PDO

Seria I - odmiany bardzo wczesne i wczesne – 36 doświadczeń

- liczba odmian – 6 KR

Seria II - średnio-wczesne i średnio-późne – 37 doświadczeń

- liczba odmian – 19 (13 KR + 6 CCA PDO)

Seria III późne i bardzo późne – 32 doświadczenia

- liczba odmian – 12 (5 KR + 7 CCA PDO)

Doświadczenia specjalne (agrotechniczne) – 4; doświadczenia z ograniczonymi doborami (M) – 1; liczba odmian 8-12

Doświadczenia ekologiczne (EKO) – 5; liczba odmian – 8

2. Stan Krajowego rejestru odmian soi w roku 2025 i charakterystyka wczesności

Obecnie do Krajowego rejestru (KR) wpisane są 44 odmiany soi, wśród nich jest 9 odmian bardzo wczesnych i wczesnych, 23 odmiany średniowczesne i średniopóźne oraz 12 odmian późnych i bardzo późnych. Zdecydowaną większość stanowią odmiany pochodzące z zagranicznych ośrodków hodowlanych. Z początkiem 2025 roku do KR wpisano cztery nowe odmiany: Admiralix (wczesność – 4), Impala PZO (wczesność – 4), Jolante PZO (wczesność – 5), AY Hercules (wczesność – 6-7).

Wczesność jest zasadniczą cechą odmian soi, która determinuje ich przydatność do uprawy w Polsce. Aktualnie na rynku nasiennym w naszym kraju oferowany jest materiał siewny głównie odmian zagranicznych. Zmienność odmian w tym zakresie jest bardzo duża, mimo że odmiany zgłaszane do testów, jak i oferowane do uprawy wg. światowej klasyfikacji wczesności (GM - maturity group) cechują się przeważnie krótkim okresem wegetacji, tj. w zakresie grup GM000 i GM00 (w przypadku tej ostatniej w zdecydowanej mniejszości). Testowanie soi w Polsce, położonej w północnych szerokościach geograficznych wskazuje na znaczące różnice w reakcji odmian. Dodatkowo, przebieg pogody można istotnie modyfikować ich rozwój wegetatywny i generatywny. Obserwowane jest zmienne zachowanie tych samych odmian, gdy są poddane działaniu podobnych warunków zarówno siedliska jak i pogody, ale różni je rejon uprawy (czyli szerokość geograficzna). Można także zaobserwować zmienne zachowanie roślin danej odmiany w latach, w zależności od układu warunków atmosferycznych w sezonie wegetacyjnym, a zwłaszcza od temperatury powietrza, nasłonecznienia oraz ilości opadów. Dobre poznanie reakcji odmian i określenie ich wczesności na podstawie wieloletnich wyników doświadczeń pozwala na trafne definiowanie przydatności odmian soi do uprawy w Polsce. W tym celu niezbędne są doświadczenia ścisłe, realizowane głównie w ramach systemu PDO (porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe), dzięki dostępnej na terenie całego kraju bazy doświadczalnej COBORU. Od sześciu lat, w szerokim zakresie testowane są odmiany soi z Krajowego rejestru (KR) i ze Wspólnotowego katalogu odmian roślin rolniczych (CCA). W tym okresie przebadano ponad 100 odmian pochodzących z różnych ośrodków hodowlanych, głównie zagranicznych. W badaniach wartości gospodarczej odmian zwraca się uwagę przede wszystkim na plon nasion oraz długość wegetacji. Duża zmienność długości wegetacji pozwoliła na analizę uzyskanych wyników i wypracowanie sposobu określania wczesności odmian.

Klasyfikację wczesności odmian soi określa się według liczby dni wegetacji liczonej od daty siewu do osiągnięcia dojrzałości żniwnej. Cały zakres zmienności cechy (rozstęp) jest dzielony na równe klasy, a odmiany są odpowiednio do nich przydzielane. Następnie odmianom przypisywana jest ocena w skali 9-stopniowej. Odmiana najwcześniejsza otrzymuje ocenę 1, odmiana najpóźniejsza 9, pozostałe odmiany uzyskują oceny pośrednie.

Ocena w skali	Opis słowny
1	✓ bardzo wczesna
1–2 i 2	✓ bardzo wczesna do wczesnej
2–3 i 3	✓ wczesna
3–4 i 4	✓ wczesna do średniowczesnej
4–5 i 5	✓ średniowczesna
5–6 i 6	✓ średniopóźna
6–7 i 7	✓ późna
7–8 i 8	✓ późna do bardzo późnej
8–9 i 9	✓ bardzo późna

Lp.	Odmiany	Rok wpisania do KR	Kraj pocho- dzenia	Wczesność (1-9)	Zachowujący/ Reprezentant
bardzo wczesne i wczesne					
1	Erica	2017	PL	2	Danko HR
2	Oressa	2018	BY	3	Danko HR
3	Adessa	2019	AT	2-3	Saatbau Polska
4	Annushka	2019	UA	1-2	Agroyoumis
5	Marzena	2020	CA	2-3	PROGRAIN zia
6	Antaria	2023	AT	2	Saatbau Polska
7	Vineta PZO	2023	DE	3	IGP Polska
8	Acapulca	2024	AT	2-3	Saatbau Polska
9	Lajma	2024	PL	2	Agroyoumis
średniowczesne i średniopóźne					
10	Mavka	2013	PL	5	Agroyoumis
11	Abelina	2016	AT	4	Saatbau Polska
12	Maja	2017	PL	5	Agroyoumis
13	GL Melanie	2017	AT	5-6	IGP Polska
14	ES Comandor	2018	FR	6	Lidea Poland
15	Viola	2018	CA	6	Danko HR
16	Aurelina	2019	AT	6	Saatbau Polska
17	ES Favor	2019	FR	6	Lidea Poland
18	Abaca	2021	AT	4	Saatbau Polska
19	Ceres PZO	2021	DE	5	IGP Polska
20	Magnolia PZO	2021	DE	3-4	IGP Polska
21	ES Bachelor	2022	FR	6	Lidea Poland
22	Adelfia	2022	AT	6	Saatbau Polska
23	Asterix	2022	DE	5	farmsaat Polska
24	Pamela	2022	AT	3-4	Saatbau Polska
25	Pula	2022	DE	6	farmsaat Polska
26	Wojtek	2022	DE	5	SZB Polska
27	Acassa	2023	AT	4	Saatbau Polska
28	Arnold	2023	CH	5	PH Petersen
29	Astramelix	2024	DE	5-6	farmsaat Polska
30	Admiralix	2025	DE	4	farmsaat Polska
31	Impala PZO	2025	DE	4	IGP Polska
32	Jolante PZO	2025	DE	5	IGP Polska
późne i bardzo późne					
33	Petrina	2017	CA	7	Danko HR
34	Coraline	2018	CH	7-8	Saanten –Union Polska
35	ES Governor	2020	FR	6-7	Lidea Poland
36	Orpheus	2020	PL	7	Agroyoumis
37	Trumpf	2020	DE	7-8	SZB Polska
38	ES Chancellor	2021	FR	7-8	Lidea Poland
39	ES Conductor	2021	FR	7	Lidea Poland
40	GL Susanna	2022	AT	7	IGP Polska
41	Astronomix	2024	DE	7	farmsaat Polska
42	Ikone	2024	DE	7-8	SZB Polska
43	LID Diamantor	2024	FR	7	Lidea Poland
44	AY Hercules	2025	PL	6-7	Agroyoumis